

Bir Organ Nakil Merkezine Başvuran Verici Adaylarının Sosyodemografik Özellikleri ve Psikiyatrik Tanıları

Socio-demographical and Psychiatric Characteristics of Donors Candidates Applied to a Transplantation Centre

Filiz İzci¹, Ebru Fındıklı², Mehmet Akif Camkurt³, Barış Akın⁴

ÖZET

Amaç: Alkol-madde kullanımı her hastalıkta olduğu gibi organ nakli gibi uzun bir tedavi sürecini içeren durumlarda da hastalıkve tedavigidişini etkileyebilmektedir. Bu araştırmada bir organ nakil merkezine başvuran verici adaylarının nakil öncesi ruhsal durum muayeneleri, sosyodemografik özellikleri ve alkol-madde kullanım sıklıkları açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma Şişli Florence Nightingale Hastanesinde Ocak 2015- Mayıs 2015 tarihleri arasında yürütülmüştür. 18- 65 yaş arası organ nakli verici adayı olarak psikiyatri polikliniğine başvuran, verici adayı olup olmayacağı konusunda psikiyatrik muayenesi yapılan, çalışmaya katılmayı kabul etmiş toplam 68 gönüllü çalışmaya dâhil edilmiştir. Hastalara Sosyodemografik veri formu, DSM-IV Eksen tanıları için Yapılandırılmış Klinik Görüşme Ölçeği-Klinik Versiyonu(SCID-I/CV) ölçeği uygulanmıştır.

Bulgular: Başvuranların yaş ortalaması 42.12±12.7 olup, % 44.1'i (n=30) erkek, % 55.9'u (n=38) kadındı. Verici adaylarının alıcılara olan yakınlık dereceleri; % 47.1'i 1. derece akraba, % 25'i eş, % 27.9'u tanıdık veya uzak akraba şeklinde idi. % 16.2'sinde psikiyatrik tedavi öyküsü var iken % 26.5'unda ailede psikiyatrik tedavi öyküsü vardı. % 27.9'unda sigara kullanımı, % 1.5'inde her gün, % 11.8'inde haftada bir, % 16.2'sinde ayda bir kez alkol kullanımı mevcut iken, % 0'ında madde (kanabis, hap, kokain vb. gibi) kullanımı ise saptanmadı.

Sonuç: Çalışmamızda, organ nakli merkezine başvuran verici adayı olan olgularda psikiyatrik hastalık öyküsü ve beraberinde alkol kullanımının beklenenden çok olduğu görülmüştür. Dünya ortalamasına göre ülkemizde canlı verici sayısının daha fazla olması ve verici adaylarının yakın akrabalarından oluşuyor olması verici ve alıcı ilişkileri açısından önem arz etmektedir. Ayrıca verici adaylarında psikiyatrik hastalıkların nadir olmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Organ nakli, donör, adayı, sosyodemografik özellik, alkol-madde kullanımı.

ABSTRACT

Objective: Alcohol and drug use may affect the course and the treatment of any disease as organ transplantation which requires a long-time treatment process. In this study, it was aimed to evaluate the psychiatric status, socio-demographical characteristics and frequency of alcohol-drug use of organ donor candidates before the transplantation process.

Method: The study was conducted in the Şişli Florence Nightingale Hospital between January 2015 and May 2015. The participants composed of 68 volunteers between the ages of 18 and 65, who were applied as a donor candidate evaluated in terms of psychiatric disorders whether they can be organ donors or not. Socio-demographic form and SCID-I were applied to all participants.

Results: Mean age was 42.12±12.7, % 44.1 (n=30) were male and % 55.9 (n=38) were female. According to the relationship to the recipient and donor candidates; % 47.1 of individuals were first-degree relatives, % 25 were spouses, % 27.9 were friends or distant relatives. % 16.2 of the individuals had previous psychiatric medication use and % 26.5 had a psychiatric medication use in their families. % 27.9 of the participants were smoking. Alcohol uses were as follows: % 1.5 every day, % 11.8 once a week, % 16.2 once a month. None of the participants had drug use or abuse.

Conclusion: In our study, it was found that the frequency of psychiatric disorders and alcohol use among organ donor candidates that applied to the transplantation center were higher than expected. Because live organ donors are more frequent in Turkey when compared to other countries and the donors are usually a relative, the closer relatedness between patients and donors is important in terms of relationships. In addition, it should be kept in mind that the frequency of psychiatric disorders is frequent among organ donor candidates.

Key Words: Organ transplant, donor candidate, socio-demographic characteristics, alcohol and drug use.

¹ Yrd. Doç. Dr., İstanbul Bilim Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri A.D.

² Yrd. Doç. Dr., Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri A.D.

³ Uzm. Dr., Afşin Devlet Hastanesi Psikiyatri Bölümü

Address reprint requests to:
Yrd. Doç. Dr. Filiz İzci; Şişli Florence Nightingale Hastanesi
No: 134 Şişli, İstanbul - TURKEY

E-mail address:
filizizci@yahoo.com

Phone:
+90 (505) 450 30 13

Date of submission:
January 17, 2016

Date of acceptance:
February 22, 2016

GİRİŞ

Günümüzde alkol ve madde kullanım bozuklukları en önemli ruh sağlığı ve toplum sağlığı sorunlarından birisidir. Madde kullanımı ile ilişkili bozuklukların, dünyada ve ülkemizde yaygınlığı giderek artmaktadır (1). Alkol kötüye kullanımı veya bağımlılığın yaşam boyu yaygınlık oranı % 13.8; alkol dışı maddeler için bu oran % 6.2 dir (2). Ülkemizde yapılan bir çalışmada; yaşam boyu en az bir kez madde kullanma oranı sigara için % 80.2; alkol için % 31.9; başka bağımlılık yapan maddeler için % 3.6 bulunmuştur (3).

Organ nakil hastalarında psikiyatrik değerlendirmenin amacı, alıcıya, vericiye ve aileye fiziksel ve duygusal olarak geçtikleri zorlu aşamalarda destek olmaktır (4). Nakil hastalarının psikiyatrik değerlendirme sırasında hastanın tedaviye uyum öyküsü, aile ve sosyal desteğinin yeterli olup olmadığı, nakile bilişsel ve duygusal yönlerden ne ölçüde hazır olduğu, karar verme yetisi, nakille ilgili beklentilerinin gerçekçi olup olmadığı, baş etme düzenekleri, engellenme eşiği ve dürtü kontrolü gözden geçirilmektedir (5). Organ nakil alıcılarında tedavi süreci ve öncesinde psikiyatrik takipleri sırasında organik beyin sendromu, depresyon, anksiyete, özkıyım, fizyolojik ve ruhsal değişikliklerle birlikte beden imge ve cinsel işlev bozuklukları sık görülebilmektedir (6,7). Nakil vericilerinin ise; nakil öncesi ve sonrası psikiyatrik tanı ve takipleri alıcılara göre sık yapılmamaktadır. Özellikle ülkemizde vericilerin yakın aile bireylerinden olduğunu (8) düşünürsek vericilerin psikiyatrik takipleri hastalık sürecinin olağan devamı için göz ardı edilmemesi gereken durumlardan biridir.

Nakilden önce vericilerin alkol-madde kullanımı gibi psikiyatrik hastalıklara yol açabilecek durumlarının sıklığını ve şiddetini belirlemek, nakilden sonra vericide oluşabilecek psikiyatrik belirtilerin ortaya çıkışını ve nakil sürecinde ortaya çıkabilecek psikososyal sorunları önlemede yardımcı olacaktır. Biz de çalışmamızda bir organ merkezine verici aday olarak gelenlerin sosyodemografik özellikleri ile alkol madde kullanım sıklığını araştırmayı amaçladık.

YÖNTEM

Tasarım

Çalışmamız; organ nakli verici aday olarak Ocak 2015-Mayıs 2015 tarihleri arasında Şişli Florence Nightingale Hastanesi organ nakli merkezinden yönlendirilerek psikiyatri polikliniğine başvuran,

verici adayı olup olmayacağı konusunda psikiyatrik muayenesi yapılan, çalışmaya katılmayı kabul etmiş gönüllülerden oluşturulmuştur. Hastanemizde yapılmakta olan karaciğer, böbrek, kemik iliği nakil operasyonları için verici adayı olan kadın ve erkek verici adaylarından oluşan karma 68 kişi çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma etik kurul onayı İstanbul Bilim Üniversitesi etik kurulu başkanlığından alınmıştır. Kesitsel klinik araştırma niteliğindeki çalışmamıza; 18-65 yaş arasında olan, çalışmaya katılmayı kabul etmiş olan, en az ilkokul mezunu olan gönüllüler alındı. Öncelikle çalışmaya katılacak gönüllülerin gönüllü olur formunu imzaladıktan sonra tarafımızdan hazırlanmış sosyodemografik özellikleri, psikiyatrik aile öyküsü, daha önceki psikiyatrik özgeçmiş öyküsü, alkol-madde kullanım sıklığını sorgulayan Sosyodemografik veri formu, mevcut psikiyatrik değerlendirmelerinin yapılması için DSM-IV Eksen tanıları İçin Yapılandırılmış Klinik Görüşme Ölçeği-Klinik Versiyonu(SCID-I/CV) ölçeği uygulanmıştır.

Kullanılan Ölçekler

Hasta Takip Formu (Sosyodemografik ve klinik veri toplama formu): Araştırmacı hekim tarafından doldurulan bu formda, hastanın yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, sigara, alkol, madde kullanımı, kendisinin ve yakınlarının organik hastalık öyküsü ile psikiyatrik hastalık öyküleri ilgili sorular yer almaktadır.

DSM-IV Eksen tanıları İçin Yapılandırılmış Klinik Görüşme Ölçeği-Klinik Versiyonu(SCID-I/CV): SCID-I First ve arkadaşları tarafından 1997'de DSM-IV Eksen I bozuklukları için yapılandırılmış klinik bir görüşmedir (9). Türkiye için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır (10).

İstatistiksel Analiz

Elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 15.0 versiyonu ile yapıldı. İstatistiksel analizde gruplar arasında kesikli değişkenler arasında fark olup olmadığı Pearson ki-kare testi ile araştırılırken, sürekli değişkenler arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için student t testi kullanılmıştır. Sürekli değişkenler ortalama $\pm$ standart sapma, kesikli değişkenler sayı ve yüzde olarak verildi. Korelasyon analizinde ise spearman korelasyon analizi kullanıldı. Sonuçlar % 95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

BULGULAR

Çalışmaya başvuranların yaş ortalaması 42.12 ± 12.7 olup, % 44.1'i (n=30) erkek, % 55.9'u (n=38) kadındı. Olguların eğitim düzeyi % 8.8'i (n=6), % 54.4'ü ilköğretim, % 23.52'si lise, % 13.22'si üniversite mezunu idi. Medeni durumları; % 13.2'si (n=9) bekar, % 73.5'i (n=50) evli, % 4.4 (n=3) dul, % 8.8 (n=6) boşanmış idi. %47.1'i ev hanımı, %4.4'ü memur, %38.2'si işçi, %10.3'ü işsiz idi. Verici adaylarının yakınlık dereceleri; % 47.1'i (n=32) ev hanımı, % 4.4'ü (n=3) memur, % 38.2'si (n=26) işçi, % 10.3'ü (n=7) işsiz şeklinde idi. % 47.1'i (n=32) ise 1. derece akraba, % 25.0'ı (n=17) eş, % 27.9'u (n=19) tanıdık ve/veya uzak akraba idi. % 16.2'sinde (n=11) psikiyatrik tedavi öyküsü var iken % 26.5'unda (n=18) ailede psikiyatrik tedavi öyküsü vardı. Aylık net geliri 750 TL altında olan % 51.5 (n=35), 750-1500 TL % 38.2 (n=26) arası olan, 1500 TL ve üzeri olanların yüzdesi % 11.3 (n=7) idi. (Tablo1).

Tablo 1: Olguların Sosyodemografik Özellikleri		
	N	%
Yaş (Ort+Ss)	42.121±2.7	
Cinsiyet		
Kadın	38	55.9
Erkek	30	44.1
Eğitim Durumu		
İlköğretim	37	54.4
Lise	16	23.52
Üniversite	9	13.22
Okur Yazar	6	8.8
Medeni Hali		
Bekar	9	13.2
Evli	50	73.5
Dul	3	4.4
Boşanmış	6	8.8
Çalışma Durumu		
Ev Hanımı	32	47.1
Memur	3	4.4
İşçi	26	38.2
İşsiz	7	10.3
Vericinin Yakınlık Derecesi		
1. Derece Akraba	32	47.1
Eş/ Partner	17	25
Tanıdık/ Uzak Akraba	19	27.9
Psikiyatrik Öykü		
Var	11	16.2
Yok	57	83.2
Ailede Psikiyatrik Öykü		
Var	18	26.5
Yok	50	73.5
Aylık Net Gelir Durumu		
750 TL<	35	51.5
750-1500 TL	26	38.2
>1500 TL	7	11.3

Psikiyatrik hastalık dağılımları ise; % 8.8 (n=6) anksiyete bozuklukları, % 7.3 (n=5) duygudurum bozuklukları, %0 psikotik bozukluklar, % 5.9 (n=4) somatoform bozukluklar şeklinde iken, Psikotik bozukluklar hiç saptanmadı. Alkol kullanımı ise; % 1.5 (n=1) her gün, %11.8 (n=8) haftada bir, % 16.2 (n=11) ayda bir, sigara kullanımı; 10 adet< % 5.9 (n=4), 11-20 adet arası % 16.2 (n=11), 20 adet>% 22.1 (n=15) idi. Madde kullanımı ise, %0 (n=0) belirlenmedi. idi (Tablo 2).

Tablo 2: Olguların Psikiyatrik Hastalık ve Alkol-Madde Kullanım Sıklıkları

	n	%
Anksiyete bozuklukları	6	8.8
Duygudurum bozuklukları	5	7.3
Psikotik bozukluklar	0	0.0
Somatoform bozukluklar	4	5.9
Alkol kullanımı		
Her gün	1	1.5
Haftada bir	8	11.8
Ayda bir	11	16.2
Yok	48	70.6
Sigara kullanımı		
<10 adet	4	5.9
11-20 adet	11	16.2
>20 adet	15	22.1
Yok	38	55.9
Madde kullanımı	0	0,0

Nakil yakınlığı, 1.derece akraba, eş/partner, 2. derece akraba ve tanıdık/uzak akraba olarak gruplandırıldıktan sonra yakınlık derecesi arttıkça sigara ve alkol kullanımı arasında pozitif yönde bir korelasyon bulundu (sırasıyla: $r=0.280$, $p=0.021$; $r=0.265$, $p=0.03$)(Tablo3).

Tablo 3: Nakil Yakınlığı ile Sigara ve Alkol Kullanımı Arasında Korelasyon Düzeyi

		Sigara	Alkol
Nakil yakınlığı	r	0.280	0.265
	p	0.021*	0.030*

Spearman korelasyon, *:p<0.05

TARTIŞMA

Çalışmamızda; Ocak-Mayıs 2015 tarihleri arasında verici adayı olarak, hastanemiz organ nakil merkezine başvuran hastaların psikiyatrik değerlendirilmeleri sonrası sosyodemografik özellikleri ile alkol, sigara ve diğer madde kullanım bozuklukları sıklığının saptanması amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre başvuranların yaş ortalaması 42.12±12.7 olup, % 47.1'i ise 1. derece akraba, % 25'i eş, % 27.9'u tanıdık veya uzak akraba idi. % 16.2'sinde psikiyatrik tedavi öyküsü var iken % 26.5'unda ailede psikiyatrik tedavi öyküsü vardı. % 27.9'unda sigara kullanımı, % 1.5 'unda hergün, % 11.8'inde haftada bir, % 16.2'sinde ayda bir kez alkol kullanımı mevcut iken, % 0'ında herhangi bir madde (kanabis, hap, kokain v.b gibi) kullanımı yoktu. Çalışmamızın öne çıkan bulgusu; organ nakli için verici adayı olarak başvuran olguların psikiyatrik tedavi ve alkol-madde kullanım oranlarının genel topluma göre düşünüldüğünde azımsanacak düzeyde olmadığıdır.

Literatüre baktığımızda; 1991 yılında yapılan bir anket çalışmasında herhangi bir maddeyi hayatında en az bir kez kullananların oranı % 2.6, sigara kullanımı % 15.7, alkol kullanımı % 27.6, esrar kullanım oranı ise % 0.7 olarak bulunmuş iken (11), diğer bir çalışmada yaşam boyu sigara kullanımı % 29.4, son bir ay içinde alkol kullananlar %34.2, son bir ay içinde en az iki kez alkol alanların oranı % 7.9, yaşam boyu en az bir kez sarhoş olanların oranı %30.4, esrar kullanım oranı % 4.2, uçuşu madde kullanım oranı ise % 4, eroin ve kokain kullanımı ise % 0.8 olarak saptanmıştır (12). Türkiye'de sağlık bakanlığı tarafından düzenlenen epidemiyolojik bir çalışmada son 12 ay içinde alkol bağımlılığı tanısı alma oranı % 0.8 bulunmuştur. Bu oran erkeklerde % 1.7, kadınlarda ise % 0.1'dir. Alkol bağımlılığı tanısı alanların yaş ortalaması 41.1 olarak bulunmuştur. Alkol bağımlılığı batı bölgesinde (%73.8) daha yaygın olarak saptanmıştır. Alkol bağımlılık oranı illerde %57.4, köylerde % 24.6'dır(13). İstanbul'un 24 ayrı ilçesinde yaşayan 707 yetişkin ile evlerinde yüz yüze görüşme yoluyla, 2000 yılının Haziran ayında gerçekleştirilen çalışmada, ankete yanıt verenlerin % 76.9'u yaşam boyu en az bir kez tütün kullandığını

belirtmiştir. Bu oran erkeklerde kadınlardan dört kat daha fazladır. İlk olarak tütün içmeyi deneme yaşı ortalaması 16.9 iken, düzenli olarak tütün içtiğini belirtenlerin oranı ise % 60.3'dür. Düzenli olarak tütün kullandığını belirtenler en yüksek 26-35 yaş grubundadır. Düzenli olarak tütün kullananlara göre eğitim düzeyleri, medeni durumlar ve ekonomik durumlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Günde 10 adet sigaradan fazla içenlerin % 79.4'ünün haftada ikiden fazla veya her gün alkol kullandığı saptanmıştır (14). İstanbul'da 12-65 yaşları arasında 1550 kişiden oluşan örnekleme, alkol kullanım yaygınlığı, % 33.5 olarak saptanmıştır(15). Örneklemin % 25.6'sı halen alkol kullandığını, %7.9'u ise alkolü bıraktığını belirtmiştir. Alkol kullananların % 12.6'sı 2-3 günde birden daha sık olarak alkol kullanmaktadır. Bu da örneklemin % 3.2'sini oluşturmaktadır (16). 2002 yılında 72 ilde yapılan çalışmada yaşam boyu en az bir kez madde kullandığını belirtenlerin oranı % 1.3'tür. Erkeklerde kadınlara göre, 15-24 yaş grubunda ise 25 yaş üstüne göre madde kullanım yaygınlığı daha yüksek olarak bulunmuştur(17).

Kronik böbrek yetmezliği ve transplant nakil hastalarından oluşan bir hasta grubunun sosyodemografik özelliklerine bakılan bir çalışmada; hastaların % 53.8'inde sigara kullanımı, % 1.7'sinde alkol kullanımı saptanmıştır (18). Yapılan bir çalışmada ortalama verici yaşı 47.3±1.4 yıl tespit edilmişken (19), bizim çalışmamızda da benzer şekilde yaş ortalaması 42.12±12.7 idi. % 27.9'unda sigara kullanımı, % 1.5 'unda hergün, % 11.8'inde haftada bir, % 16.2' sinde ayda bir kez alkol kullanımı saptanırken, % 0'ında madde (kanabis, hap, kokain v.b gibi) kullanımı saptanmadı.

Yapılan bir çalışmada Türkiye'de 18-65 yaş arası genel popülasyonda saptanan alkol bağımlılığı oranının %1'den az olduğu bildirilmiştir(20). A.B.D.'de yapılan Epidemiological Catchment Area (ECA) çalışmasında alkol bağımlılığının yaşam boyu prevalansı %13.8 olarak bulunmuş, bu oran erkeklerde % 23.8, kadınlarda ise % 4.6 olarak saptanmıştır. ECA çalışmasında yaşam boyu madde kullanımı oranı ise % 6.2 olarak bulunmuş ve genel popülasyonun % 17'sinde en az bir madde kullanım bozukluğu olduğu iletilmiştir (21). Bizim çalışmamızda da; alkol

bağımlılığı tanı kriterlerine göre verici adaylarının %1.5'inde alkol bağımlılığı tespit edilmiştir.

Yapılan bir çalışmada hasta grubu arasında en sık görülen madde kullanım bozukluğu % 54.2 ile nikotin bozukluğu iken, bunu alkol kullanım bozuklukları (% 21.9) ve ardında sedatif/trankilizan kullanım bozukluğu (% 9) izlemiştir. Fensiklidin, hallüsinogen kötüye kullanımı ya da bağımlılığı olan, ya da esrar bağımlısı olan hastaya rastlanmamıştır. Yatan hastalar ile yapılan bir çalışmada 155 yatarak tedavi gören hastanın % 57.4'ünde nikotin, % 21.9'unda alkol, % 18'inde diğer madde bağımlılık ya da kötüye kullanımı bulunduğu saptanmıştır. Genel olarak nikotin dışında tüm bağımlılıklar bir arada değerlendirildiğinde bu oran % 17 iken, nikotin de katıldığında bu oran % 42'ye çıkmaktadır. Nikotin bağımlılığı ya da kötüye kullanımı tüm bağımlılıklar arasında en yüksek oranda yer alan madde olarak görülmektedir (22). Psikiyatrik hasta grubu ile sağlıklı kontrol grubunun nikotin kullanma oranı karşılaştıran 500 kişilik bir çalışmada, psikiyatrik hasta ile sağlıklı kontrol arasında anlamlı bir fark görülmemiş, sağlıklı kontrol grubunun nikotin kullanma oranı % 29.5 saptanmıştır (23). Bizim çalışmamızda da nikotin kullanma oranı benzer şekilde % 27.9 oranında bulunmuştur. Nikotin kullanım oranı toplum ortalamasına yakın olsa da; nikotin kullananlarda negatif affektif durumların ve geçirilmiş depresif epizodların sıklığının daha yüksek olduğu, sigarayı bırakma tedavi programlarında ise negatif duygulanımın ve depresyonun olumsuz etkisinin olduğu düşünülürse verici adaylarında bu oranı yadsınamak gerekir (24).

Ülkemizde yapılan organ nakillerinde vericilerin daha çok 1.derece akrabalarından olduğu saptanmıştır (8). Bizim çalışmamızda da benzer şekilde verici adaylarının yakınlık derecesi % 47.1'i 1. derece akraba, % 25 i eş, % 27.9'u (n=19) tanıdık veya uzak akraba idi. Çalışmamızda verici adaylarının 1.derece akraba ve eşlerden oluşuyor olması nakil sonrası alıcı ve verici arasındaki ilişkiyi ve nakil sürecini etkileyebilecek durumlardan biri olduğunu akla getirmiştir. Nakil yakınlığı ile sigara ve alkol kullanımı arasında yapılan korelasyon sonucuna göre; nakil yakınlarının sigara ve alkol kullanımı arasında pozitif bir ilişki görülmüştür. Sigara ve

alkol kullanımının yakın derece akrabalarından olma durumu arttıkça nakil sonrası psikososyal sorunları daha da artırabileceği düşünülebilir. Yapılan çalışmalarda alkol kullanan gençlerin ailelerinin daha düşük sosyoekonomik düzeye sahip oldukları belirtilmektedir (25,26). Bizim çalışmamızda ise; hastaların % 51.5' unun geliri 750 TL'nin altında, %38.5'inin 750-1500 TL arasında bulunmuştur. Bu da verici adaylarının %90'a yakınının gelir durumunun düşük olması psikososyal sorunlara daha fazla zemin hazırlayabileceğini düşündürmüştür.

Birçok çalışmada, başta şizofrenik bozukluk ve diğer psikotik bozukluklar olmak üzere, duygudurum bozuklukları, anksiyete bozukluklarında madde kullanım bozukluklarının yüksek oranlarda bulunduğu bildirilmiştir. Alınan maddeler arasında nikotin dışında üzerinde en sık durulan alkol kullanım bozukluklarıdır (21,27-29). Olgularımızın psikiyatrik hastalık dağılımlarına baktığımızda % 16.2'sinde en az bir psikiyatrik hastalık tanısı olduğu bulunmuştur. Son yıllarda psikiyatrik bozukluklarda genel olarak madde kullanım bozukluklarının yüksek oranda görüldüğü bildirilmektedir. Özellikle bu çift tanılı hastaların hastalık sürecinin olumsuz etkilendiği görülmüş, buna paralel olarak tedavi yaklaşımlarının farklı olması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Çalışma örneklem grubumuzun tek merkezden alınmış olması, örneklem sayısının yeterince fazla olmaması, çalışma verileri verici adayları ve yakınlarından alınan bilgi ile sınırlı olması çalışmamızın kısıtlılıkları arasında sayabiliriz. Sonuç olarak; çalışmamızı daha önce yapılan araştırmalar ile karşılaştırdığımızda sigara kullanım oranı ile alkol bağımlılığı yüzdesinin toplum ortalaması ile aynı olduğu, % 27.9' unda sigara, ayda en az bir kez alkol kullanımının % 16.2 olduğu, diğer madde kullanımının hiç görülmediği saptanmıştır. Ancak çalışmaya katılan olguların verici adayı olarak başvurmuş olmaları, ifade edilen ve belirlenen alkol-madde kullanımının sıklığının duyarlılığının sınırlı olabileceği düşünülebilir. Bunun yanı sıra verici adaylarının sağlıklı adaylar olarak değerlendirilip organ nakli için önerilmiş olduğu düşünülürse; sigara ve alkol kullanım düzeylerinin göz ardı edilmeyecek bir düzeyde olduğu söylenebilir. Bu grup olguları değerlendirirken olgulardaki mevcut alkol-

madde kullanımının hem fiziksel hem psikiyatrik belirtilere yol açabileceğini ve nakil tedavi sürecini etkileyebileceğini göz ardı etmemek gerekir.

KAYNAKLAR

- 1- Uluğ B. Madde kullanımı ile ilişkili bozukluklar. Güleç C, Köroğlu E (editors). Psikiyatri Temel Kitabı. 1. Baskı, Ankara: Medio Graphics Ajans Matbaacılık Hizmetleri, 1997: 299-320.
- 2- Kaplan HI, Sadock BJ. Madde kullanımı ile ilişkili bozukluklar. Abay E (Çeviren). Klinik Psikiyatri. Nobel Tıp Kitabevleri, 2004; 75-119.
- 3- Sevinçok L, Küçükardalı Y. Genç erkeklerde madde kullanımı: Sosyodemografik özellikler ve psikiyatrik tanılar. Türk Psikiyatri Dergisi 2000; 11: 40-48.
- 4- Fricchione GL. Psychiatric aspects of renal transplantation. Aust NZJ Psychiatry 1989; 23: 407-417.
- 5- Rundell JR, Hall RCW. Psychiatric characteristics of consecutively evaluated outpatient renal transplant candidates and comparisons with consultation-liaison inpatients. Psychosomatics 1997; 38: 269-276.
- 6- Surman OS. Psychiatric aspects of organ transplantation. Am J Psychiatry 1989; 146:972-982.
- 7- Levy NB. Chronic renal failure and its treatment: Dialysis and transplantation. Psychiatric care of the medical patient. A Stoudemire, BS Fogel (editors), New York: Oxford University Press, 1993; 629-630.
- 8- Haberal M, Tırnaksız MB, Moray G, et al. Intrafamilial organ transplantation: A solution to organ shortage in developing countries. Transplant Proc 1999; 31: 3383-3384.
- 9- First MB, Spitzer RL, Gibbon M, et al. Structured clinical interview for DSM-IV clinical version (SCID-I/CV). Washington D.C.: American Psychiatric Press, 1997.
- 10- Çorapcıoğlu A. SCID-I klinik versiyon. Ankara: Hekimler Yayın Birliği Matbaası, 1999.
- 11- Özer ÖA. Ortaöğrenim öğrencilerinin psikoaktif madde kullanımına yaklaşımı ve demografik özellikler. Uzmanlık tezi, İstanbul: Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, 1991; 18-34.
- 12- Ögel K, Tamar D. Uyuşturucu maddeler ve bağımlılık okul eğitim paketi, Öğrenci anketi bulguları. AMATEM/Özel Okullar Derneği, 1996.
- 13- Erol N, Kılıç C, Ulusoy M, ve ark. Türkiye Ruh Sağlığı Profili Raporu. T. C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 1998.
- 14- Ögel K, Sağduyu A, Özmen E, ve ark. İstanbul'da ruhsal hastalıklara karşı tutum. Yayınlanmamış rapor, 2000.
- 15- Türkcan A, Akvardar Y, Aytaçlar S. İstanbul'da alkol kullanım yaygınlığı. 33. Ulusal Psikiyatri Kongresi Özet Kitabı, Antalya, 1997.
- 16- Akvardar Y, Türkcan A, Aytaçlar S, ve ark. CAGE ile riskli alkol kullanımının taranması. 33. Ulusal Psikiyatri Kongresi Özet Kitabı, Antalya, 1997.
- 17- Işıklı S, Irak M. Türkiye'de madde kullanımı ve bağımlılığı profili araştırması: 2002 yılı madde kullanımı geniş alan araştırması. Türk Psikologlar Derneği 2002; 55-65.
- 18- Sert F, Demir AB, Bora İ, ve ark. Kronik renal yetmezlikli ve böbrek nakilli hastalarda uyku bozukluğunun araştırılması ve bunun yaşam kalitesi üzerine etkisi. Türk Uyku Tıbbi Dergisi 2015; 1: 15-9.
- 19- Ayar Y, Ersoy A, Sayılar EI, ve ark. Böbrek alıcılarında depresyon, kaygı ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi. Turk Neph Dial Transpl 2015; 24: 98-105.
- 20- Pektaş Ö, Mırsal H, Kalyoncu ÖA, ve ark. Psikiyatri kliniğinde yatarak tedavi gören hastalarda alkol kullanımı. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2003; 4: 26-9.
- 21- Regier DA, Farmer ME, Rae DS, et al. Comorbidity of mental disorders with alcohol and other drug abuse: Results from the epidemiologic catchment area study. JAMA 1990; 264:2511-18.
- 22- Karakuş G, Evlice EY, Tamam L. Psikiyatri kliniğinde yatan hastalarda alkol ve madde kullanım bozukluğu sıklığı. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2012; 37:37-48.
- 23- Kuloğlu M, Atmaca M. Psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarda nikotin bağımlılığı. Kriz Dergisi 2001; 9: 33-38.
- 24- Glassman AH. Cigarette smoking: Implications for psychiatric illness. Am J Psychiatry 1993; 150: 546-53.
- 25- Persson E, Hanson BS, Rostom AS. Alcohol

- habits among teenagers in Sweden, factors of importance. J Stud Alcohol 1994; 6: 719- 25.
- 26- Villalbi JR, Comin E, Nebat M, et al. Prevalence and determinants of alcohol consumption among school children in Barcelona. J Sch Health 1991; 3: 123-6.
- 27- Drake RE, Wallach MA. Substance abuse among the chronic mentally ill. Hosp Community Psychiatry 1989; 40: 1041-6.
- 28- Chen C, Balogh M, Bathija J, et al. Substance abuse among psychiatric inpatients. Compr Psychiatry 1992; 33: 60-4.
- 29- Lyons JS, McGovern MP. Use of mental health services by dually diagnosed patients. Hosp Commun Psychiatry 1989; 40: 1067-9.